

Cesta ku kvalitnému vyučovaniu

MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VÝSKUMU,
VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Tento dokument je zhrnutím záverečnej správy projektu OECD Unlocking High-Quality Teaching. Zameriava sa na 20 postupov podporujúcich päť kľúčových cieľov kvalitného vyučovania a vychádza z rozsiahleho výskumu, aby pomenoval to, čo o jednotlivých postupoch vieme – aj to, čo ešte zostáva nepreskúmané. Zároveň čerpá z kvalitatívnych poznatkov viac ako 150 škôl zo 40 krajín s cieľom lepšie porozumieť zložitým realitám zavádzania týchto postupov do každodennej pedagogickej praxe.

Obsah

1.	Ako lepšie porozumieť zložitosti vyučovania	4
2.	Päť kľúčových cieľov vyučovania	6
3.	Podpora kognitívneho zapojenia	8
4.	Tvorba kvalitného obsahu predmetu	11
5.	Poskytovanie sociálno-emocionálnej podpory	14
6.	Podpora interakcií v triede	17
7.	Používanie formatívneho hodnotenia a spätnej väzby	20
8.	Smerom k vyučovaniu založenému na dôkazoch	23
9.	Podpora vysokokvalitného vyučovania v každej škole	26
10.	Budovanie podporného školského prostredia	28
	Podakovanie	32

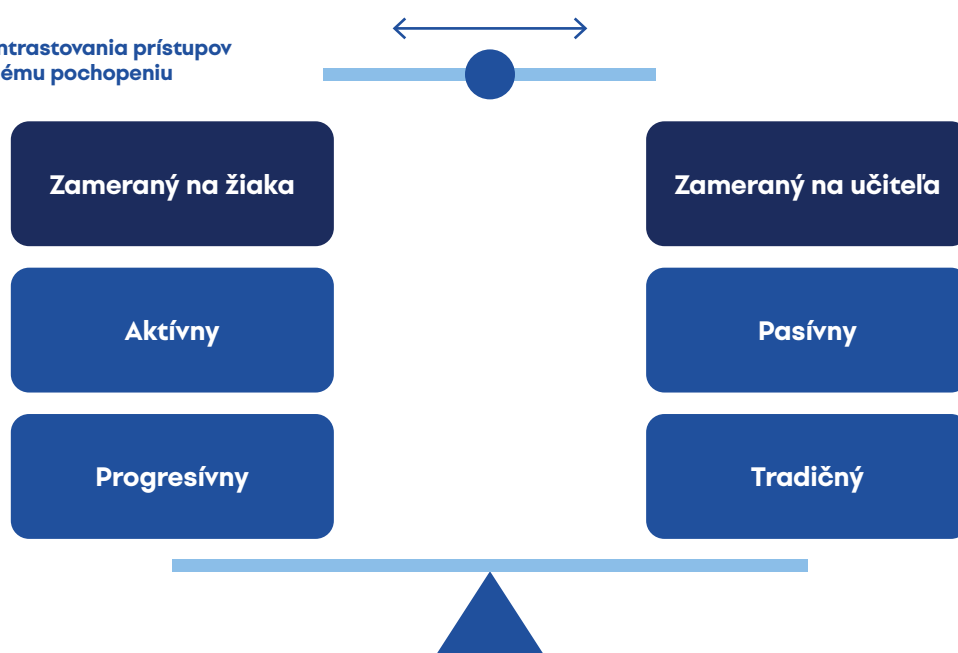
1. Ako lepšie porozumieť zložitosti vyučovania

V období rýchlych inovácií a neustálych zmien sa pozornosť často sústreďuje na nové technológie a inovatívne prístupy, ktoré sľubujú veľké zmeny. Skúsenosti však ukazujú, že dôkladná analýza a postupné zdokonaľovanie už existujúcich vyučovacích stratégií môžu predstavovať nielen efektívnejší, ale i stabilnejší spôsob, ako reagovať na stagnujúce výsledky žiakov. Potvrdzujú to aj dáta z krajín zapojených do programu PISA, ktoré ukazujú, že aj malé zmeny v praxi môžu viesť k citelnému posunu vo výsledkoch žiakov. Ak chceme, aby žiaci dosahovali lepšie výsledky, je potrebné zamerať sa nielen na samotnú povahu vyučovacieho procesu, ale predovšetkým na jeho kvalitu. Práve kvalita výučby predstavuje najdôležitejší faktor, ktorý ovplyvňuje ako akademické výsledky, tak aj celkový rozvoj žiakov.

Vyučovanie je zo svojej podstaty komplexný proces. Učitelia sa v triedach stretávajú s realitou, ktorá je často nepredvídateľná, chaotická a plná výziev. Žiaci majú rôznorodé potreby a schopnosti, zdroje i čas sú obmedzené a každý deň prináša nové situácie. V takejto realite potrebuje učiteľ nielen odborné znalosti a osvedčené pedagogické stratégie, ale musí byť aj flexibilný, tvorivý a schopný okamžite reagovať na meniace sa podmienky. Práca učiteľa je vedou, umením i remeslom zároveň.

Ak sa pozrieme na vyučovanie z rôznych uhlov pohľadu, dokážeme sa odpútať od zjednodušeného kategorizovania prístupov na „tradičné“ a „progresívne“, či „aktívne“ a „pasívne“, a lepšie pochopiť, ako celý proces v skutočnosti funguje. Práve kontrastovanie týchto prístupov totiž často vytvára mylnú ilúziu, že ide o navzájom nezlučiteľné alternatívy, z ktorých je iba jedna správna. Realita je však zložitejšia – záleží na tom, čo chceme dosiahnuť, s kým pracujeme, v akých podmienkach a prečo. Každý prístup má svoje miesto, keď sa použije v správnom čase a pre správnych žiakov.

Obrázok 1.
Prechod od kontrastovania prístupov
k ich komplexnému pochopeniu

Plne rozvinúť potenciál celého vzdelávacieho systému dokážeme až vtedy, keď pochopíme komplexnosť procesu vyučovania.

Predkladaná správa vznikla vďaka spolupráci a spätnej väzbe od viacerých zainteresovaných strán. Spája najnovšie poznatky odborníkov, relevantné empirické dôkazy o kvalite výučby a skúsenosti z viac než 150 škôl, ktoré tieto postupy implementovali priamo v praxi. Na vypracovaní správy spolupracovalo 50 krajín a organizácií združených v sieti Schools+ Network. Vďaka takto širokému záberu správa integruje pohľady z rôznych úrovní – od politiky, cez školskú prax až po výskum.

2. Päť kľúčových cieľov vyučovania

Predkladaná správa prináša päť kľúčových cieľov kvalitného vyučovania a dvadsať vyučovacích postupov, ktoré môžu učitelia využiť, aby tieto ciele dosiahli. Uvedené postupy je možné uplatniť v širokom spektre vzdelávacích kontextov, naprieč vekovými skupinami, vyučovacími predmetmi a pedagogickými metódami. Vzhľadom na dynamickú povahu vyučovania nemožno jeho komplexnosť redukovať na izolované, jednoduché postupy odtrhnuté od celku. Avšak, vďaka detailnej analýze jednotlivých krokov týchto postupov budeme schopní hlbšie porozumieť zložitosti a nuansám ich úspešnej implementácie v reálnej praxi.

Obrázok 2. Vyučovacie ciele a postupy

Pri výbere postupov boli zohľadnené viaceré kritériá, ktoré:

- zohľadňovali rôzne pedagogické prístupy a rámce výučby,
- sú relevantné pre všetkých učiteľov bez ohľadu na vekovú skupinu žiakov (ročník) či vyučovaný predmet,
- kladú dôraz na to, ako učiteľ cielene pracuje so žiakmi v triede,
- boli overené dôsledným výskumom.

3. Podpora kognitívneho zapojenia

K

ognitívne zapojenie znamená, že žiaci vyvíjajú sústredené a vytrvalé úsilie na to, aby pochopili zložité myšlienky alebo úspešne vyriešili náročné, otvorené problémy.

Výskumy ukazujú, že kognitívne zapojenie prináša nielen lepšie výsledky, ale zároveň zvyšuje motiváciu, posilňuje sebavedomie žiakov a podporuje ich záujem o učenie.

Učitelia môžu posilňovať kognitívne zapojenie žiakov najmä tak, že:

- prispôbia úroveň náročnosti úloh schopnostiam žiakov,
- zasadia učivo do zmysluplného kontextu a prepoja ho s každodenným životom,
- umožnia žiakom učiť sa prostredníctvom zážitkov (zážitková pedagogika),
- na vysvetlenie učiva využijú rôzne metódy a spôsoby,
- podporia rozvoj metakognície.

Zložitosť vyučovania spočíva v dvoch navzájom prepojených úlohách: učiteľ musí nielen vytvárať priestor a podmienky, ktoré žiakov motivujú a vzbudzujú ich zvedavosť, ale aj citlivo zohľadňovať ich predchádzajúce vedomosti a záujmy. Skutočná profesijná zručnosť učiteľa teda spočíva v jeho schopnosti správne sa rozhodnúť, kedy žiakov aktívne viesť a kedy im dať možnosť prevziať iniciatívu a zodpovednosť.

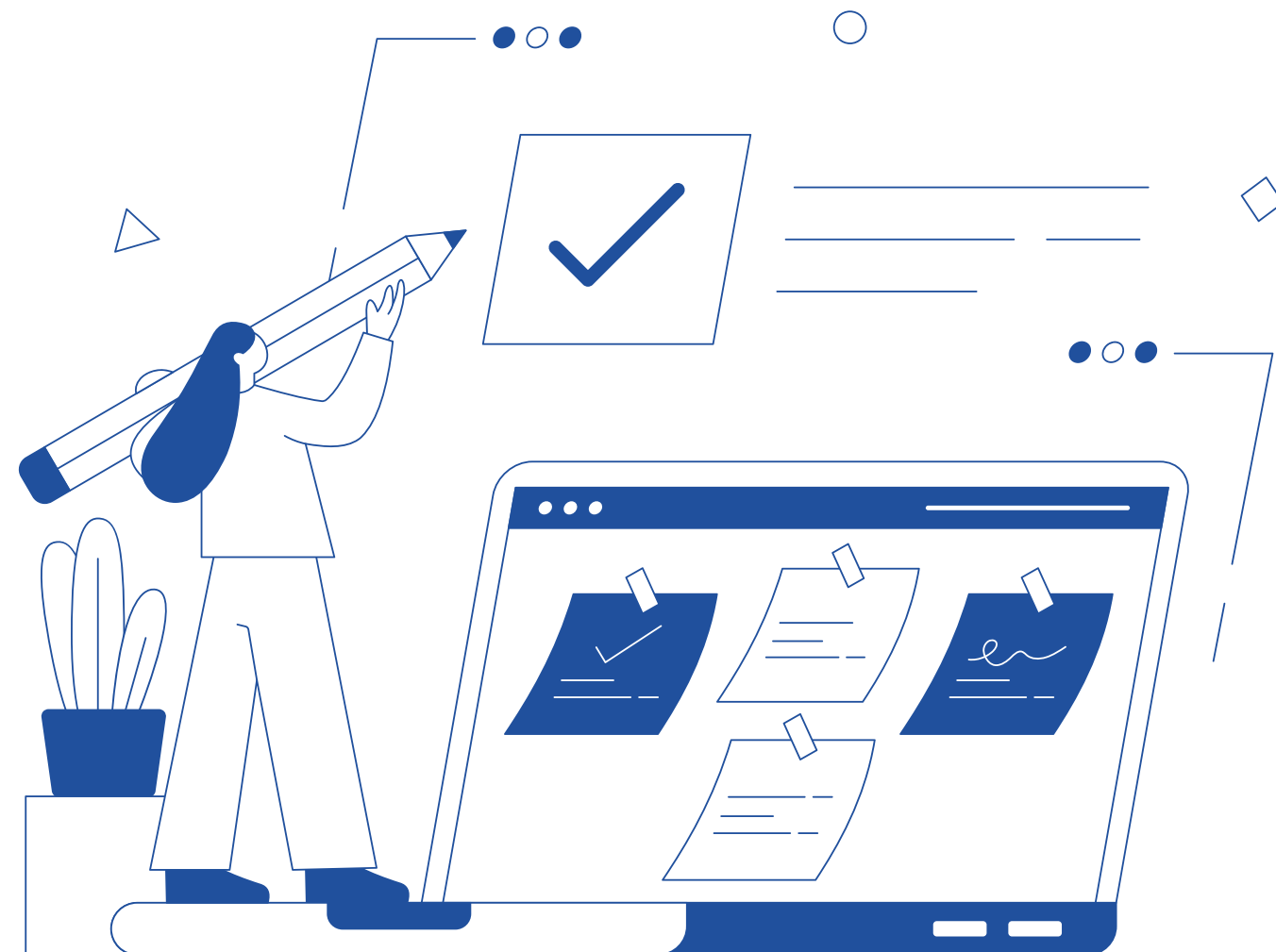
Učitelia nemôžu očakávať kognitívne zapojenie u žiakov, ak nie sú sami aktívne zapojení na kognitívnej úrovni. Nestačí len sledovať myslenie žiakov – učitelia ho musia v reálnom čase spracúvať a primerane naň reagovať. To znamená nielen kontrolovať, či žiaci skúšajú vyriešiť problém rôznymi spôsobmi, ale aj hodnotiť, či tieto spôsoby dokážu správne posúdiť a zhodnotiť.

To, ako efektívne učitelia zvládajú vyučovanie a implementujú pedagogické postupy, ovplyvňuje aj širšie školské prostredie. Faktory ako veľkosť a zloženie triedy, flexibilita učebných osnov a dostupné zdroje, pomôcky a nástroje, môžu učiteľom pomôcť zapojiť žiakov na kognitívnej úrovni. Avšak, ešte dôležitejšie je pochopiť žiakov a vnímať ich ako jednotlivcov – iba takto budú učitelia schopní prispôbiť výučbu a efektívne reagovať na individuálne potreby každého z nich.

Tabuľka 1. Otázky na zamyslenie a postrehy zo škôl

	Štruktúra úlohy, činnosti alebo učiva	Žiaci	Učitelia
Primeraná úroveň náročnosti	Ako zvoliť primeranú úroveň náročnosti? <ul style="list-style-type: none">• Rozdeľte komplexnú úlohu na menšie časti.• Rozdeľte žiakov do skupín, v rámci ktorých sa môžu navzájom inšpirovať a učiť jeden od druhého.• Uvažujte o rýchlosti a účinnom spôsobe, ako posunúť úlohu na vyššiu úroveň náročnosti.	Majú žiaci príležitosť na to, aby nielen prezentovali svoje myslenie, ale aj podložili svoje závery relevantnými faktami a dôkazmi? <ul style="list-style-type: none">• Vedte žiakov k tomu, aby svoje tvrdenia podkladali faktami.• Predstavte žiakom model alebo vzor, pomocou ktorého môžu fakty a dôkazy hodnotiť.• Dajte žiakom príležitosť, aby si navzájom poskytovali konštruktívnu spätnú väzbu.	Ako sprevádzať žiakov pri riešení komplexných úloh tak, aby sa nenechali odradiť prekážkami, ale vytrvali a našli vlastnú cestu k riešeniu? <ul style="list-style-type: none">• Prácu žiakov systematicky monitorujte.• Zamerajte spätnú väzbu na to, ako postupujú, a oceňte ich pokusy, nielen výsledky.• Predtým než zasiahnete, nechajte žiakom priestor, aby si navzájom kládli otázky.• Pri usmerňovaní používajte skôr podnety a rady než hotové riešenia.

Zmysluplný kontext a prepojenie s každodenným životom	Ako pracovať s diverzitou? <ul style="list-style-type: none"> • Pri výbere obsahu a tém zohľadnite rôzne pohľady a skúsenosti. • Do výučby zahrňte kultúry a prostredia, s ktorými sa žiaci bežne nestretávajú. • Podnecujte žiakov, aby premýšľali o perspektívach, ktoré v téme chýbajú. 	Ako môžu žiaci prepojiť témy, o ktorých sa učia, s každodenným životom? <ul style="list-style-type: none"> • Pripravte pre žiakov otázky, ktoré ich zaujmú a na ktoré budú chcieť aktívne hľadať odpovede. • Nechajte žiakov pracovať na úlohách, ktoré majú skutočný význam a dopad v každodennom živote. • Povzbudzujte ich, aby svoje záujmy a zvedavosť rozvíjali aj mimo školy. 	Ako porozumieť žiakom a ich predstavám? <ul style="list-style-type: none"> • Na začiatku novej témy sa pýtajte žiakov na ich názor. • Používajte kombináciu otvorených a uzavretých otázok. • Pripravte aktivity, ktoré vám umožnia lepšie pochopiť individualitu žiakov.
Zážitková pedagogika	Sú aktivity v súlade s dlhodobými cieľmi vzdelávania? <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlite žiakom význam („prečo“) každej aktivity a prepojte ju s aktuálnym učivom. • Pripomeňte im predchádzajúce vedomosti a dôležité koncepty. • Opakovane sa vracajte k cieľom, aby žiaci pochopili, ako jednotlivé aktivity súvisia s aktuálnym učivom. • Spoločne so žiakmi zhrňte, čo sa už naučili, a prečo je to dôležité. 	Majú žiaci priestor na aktivity s otvoreným koncom, v ktorých môžu prebrať iniciatívu? <ul style="list-style-type: none"> • Dajte žiakom priestor na to, aby mohli skúšať vlastné nápady. • Dovoľte žiakom rozhodnúť sa, ako budú prezentovať svoje výsledky. • Zahrňte do výučby vhodné prvky gamifikácie – podporíte tak motiváciu žiakov. 	Ako usmerniť žiakov tak, aby mala aktivita pre nich reálny význam? <ul style="list-style-type: none"> • Pripravte modelové príklady a jasné definície. • Aktívne pracujte na konzistentnosti jazyka a terminológie, ktoré používate pri kladení otázok naprieč predmetmi a vekovými skupinami. • Vytvorte priestor na to, aby si žiaci mohli na základe konštruktívnej spätnej väzby zdokonaľiť svoje nápady.
Rôzne metódy a spôsoby vysvetlenia učiva	Ako vyvážiť šírku a hĺbku vysvetlenia? <ul style="list-style-type: none"> • Nápady a spôsoby predstavte žiakom postupne, jeden po druhom. • Porovnajte dva rozdielne prístupy k problému tak, že ich postavíte vedľa seba. Týmto spôsobom jasne zvýrazníte ich rozdiely a identifikujete kľúčové podobnosti. 	Je pre žiakov prínosné, ak im umožníme prichádzať s vlastnými vysvetleniami a experimentovať s rôznymi prístupmi k riešeniu úloh? <ul style="list-style-type: none"> • Dajte žiakom priestor na to, aby obsah pretvorili do novej podoby. • Pomôžte žiakom vytvárať zmysluplné prepojenia medzi rôznymi témami a predmetmi. • V triede vytvorte prostredie, kde sa odlišnosti a rôznorodosť vnímajú ako prínos. 	Akými spôsobmi je možné viesť žiakov k tomu, aby sami objavovali súvislosti medzi rôznymi prístupmi a vysvetleniami? <ul style="list-style-type: none"> • Pri usmerňovaní používajte skôr podnety a rady než hotové riešenia. • Demonštrujte vzťahy medzi rôznymi vysvetleniami a prístupmi. • Ukážte, ako sa jednotlivé prístupy a vysvetlenia navzájom dopĺňajú, a diskutujte o rôznych pohľadoch žiakov v kontexte spoločného cieľa.
Metakognícia	Vedia žiaci reflektovať svoje vlastné myslenie a učenie? <ul style="list-style-type: none"> • Ukážte žiakom príklady metakognitívneho myslenia. • Predveďte žiakom, ako vyzerá proces myslenia pri riešení problémov. 	Je proces metakognície zakotvený v návykoch žiakov? <ul style="list-style-type: none"> • Vytvorte jasné postupy, ktoré budú žiakom viesť k metakognitívnemu mysleniu. • Zmeňte spôsob, akým žiaci komunikujú a zaznamenávajú svoje metakognitívne úvahy. • Dávajte pozor, aby sa pozornosť žiakov nesústredovala iba na negatívne aspekty. • Prepájajte aktuálne úlohy s predchádzajúcimi skúsenosťami. 	Ako je možné efektívne integrovať rôzne stratégie do každodenného vyučovania? <ul style="list-style-type: none"> • Spolu so žiakmi zostavte zoznam kľúčových stratégií, ktoré môžu použiť pri riešení problémov. • Podnecujte žiakov, aby skúmali a analyzovali myslenie odborníkov na daný predmet.

4. Tvorba kvalitného obsahu predmetu

Vyučovanie predmetu zahŕňa prenos nielen explicitných vedomostí, teda informácií a faktov vyjadrených v písanej alebo hovorenej forme, ale aj tacitných vedomostí, teda spôsobov, ako vykonávať určitú činnosť v rámci daného predmetu. Hoci sa kvalita obsahu predmetu často považuje za samozrejmú, nie vždy je to tak. V skutočnosti je vysokokvalitný obsah kľúčovým stavebným prvkom efektívnej výučby, pretože priamo podporuje možnosti žiakov kognitívne sa angažovať a učiť naplno.

Didaktickú kvalitu obsahu predmetu môžu učitelia zvýšiť pomocou nasledovných postupov:

- zrozumiteľné vysvetlenia a výklad,
- jasnosť, presnosť a súvislosť podaných informácií a konceptov,
- vytváranie prepojení,
- zreteľ na povahu predmetu.

Učitelia často čelia výzve, ako zabezpečiť, aby si žiaci nielen osvojili potrebné vedomosti, ale aby ich zároveň vedeli aj využívať rôznymi spôsobmi. V tomto smere je potrebné nájsť správnu rovnováhu medzi nadväzovaním na predchádzajúce vedomosti žiakov a objavovaním nových prepojení a vzorcov v rámci daného učiva.

Posudzovanie kvality obsahu, s ktorým žiaci pracujú, je náročná úloha, ktorá si vyžaduje od učiteľa vysokú mieru odbornosti. Učiteľ musí počas vyučovania rozpoznávať kľúčové signály – napríklad, či žiaci dokážu vyvodzovať všeobecnejšie závery z konkrétnych situácií alebo či si vedia spomenúť na podstatné informácie aj po dlhšom čase.

Úspech učiteľa pri práci s obsahom nestojí len na jeho osobných schopnostiach, ale aj na podmienkach, ktoré vytvára škola. Dostatočný priestor na spoločné plánovanie, reflexiu a tímovú spoluprácu, či už v rámci menších tímov (napr. učitelia daného predmetu) alebo naprieč školou, otvára priestor pre systematickú a prepojenú výučbu, ktorá žiakom pomôže porozumieť učivu hlbšie. Rovnako dôležité sú zdroje a nástroje, ktoré majú učitelia k dispozícii, pretože ovplyvňujú spôsob vysvetľovania učiva a prepájania jednotlivých súvislostí.

Tabuľka 2. Otázky na zamyslenie a postrehy zo škôl

	Štruktúra úlohy, činnosti alebo učiva	Žiaci	Učitelia
Zrozumiteľné vysvetlenia a výklad	Ako prezentovať učivo jasne a zrozumiteľne? <ul style="list-style-type: none">• Učivo žiakom vysvetľujte krok za krokom a každý krok postupu jasne a dôsledne komentujte.• Rozdeľte výklad na logické a prehľadné časti.• Vytvorte slovník kľúčových pojmov, aby ste žiakov efektívne uviedli do odbornej terminológie daného predmetu.	Majú žiaci možnosť aktívne sa zapojiť do výkladu? <ul style="list-style-type: none">• Požiadajte žiakov, aby nahlas zdôvodnili svoje odpovede, zatiaľ čo vybraný žiak bude zapisovať kľúčové poznámky.• Vyzvite niekoľkých žiakov, aby spoločne pripravili detailné vysvetlenie.• Prácu žiakov prezentujte prostredníctvom vizualizácie.	Ako pomôcť žiakom pochopiť logiku a dôvody stojace za učivom? <ul style="list-style-type: none">• Zdôraznite význam jednotlivých krokov pomocou poznámok či komentárov.• Používajte príklady zo života, ktoré žiakom ukážu širší a zložitejší kontext.• Plánujte úlohy tak, aby žiaci postupne dokázali myslieť a pracovať samostatne.

Jasnosť, presnosť a súvislosť	Ako sa efektívne vrátiť k už prebranému učivu? <ul style="list-style-type: none"> • Využite prvé minúty hodiny na návrat k predchádzajúcej téme. • Prepojte novú látku s témami, ktoré už žiaci poznajú, a ukážte im súvislosti. • S kolegami vytvorte spoločný „kalendár tém“, ktorý vám pomôže opakovať so žiakmi kľúčové učivo. • Zaujímajte sa, ktoré témy si chcú žiaci zopakovať a v čom potrebujú pomocť. 	Ako viesť žiakov k väčšej plynulosti a flexibilitě? <ul style="list-style-type: none"> • V úvode im zadajte jednoduchšie úlohy, ktoré im prinesú pocit úspechu. • Zmeňte vždy len jednu časť zadania, aby žiaci cítili oporu v známych prvkoch. • Ukážte im rôzne verzie úloh vedľa seba, aby jasne videli možnosti a rozdiely. 	Ako pomôcť žiakom zapamätať si prebrané učivo? Využitie diskusií a zhrnutí v praxi: <ul style="list-style-type: none"> • Dajte žiakom priestor na diskusiu o prebranom učive – takto budú môcť rozmýšľať bez stresu. • Pri zhrnutí učiva používajte rôzne formáty, vyhnite sa zbytočnému opakovaniu. • Požiadajte žiakov, aby si vytvorili vlastné kľúčové body. • Zostavte triednu nástenku so stručným prehľadom najdôležitejších poznatkov. • Pripravte materiál so zhrnutím vytvoreným jedným zo žiakov, ktorý ostatným poslúži ako študijná pomôcka.
Vytváranie prepojení	Ako sprostredkovať žiakom súvislosti zrozumiteľne a prakticky? <ul style="list-style-type: none"> • Využite kartičky – vďaka nim budete môcť znázorniť pojmy a ich väzby. • Pretvárajte informácie do príbehov, ktoré im dodajú význam a kontext. • Demonštrujte zmeny a prepojenia priamo v reálnom čase prostredníctvom softvéru. 	Hľadajú žiaci hlbšie a zmysluplné prepojenia? <ul style="list-style-type: none"> • Používajte pojmové mapy – slúžia ako záznam rozvíjajúceho sa porozumenia a mapujú súvislosti medzi témami. • Dajte žiakom priestor na diskusiu, kde budú môcť objasňovať a zdôvodňovať súvislosti. 	Ako podporiť žiakov, aby prešli od jednoduchých prepojení k širším generalizáciám a abstrakciám? <ul style="list-style-type: none"> • Na začiatku témy majú žiaci za úlohu predpovedať kľúčové koncepty alebo výsledky. • Dajte žiakom možnosť vnímať problematiku z iného uhla a hľadať nové prepojenia. • Vytvorte priestor, kde môžu zhrnúť a zhodnotiť svoje projekty alebo aktivity.
Povaha predmetu	Ako predstaviť žiakom kľúčové myšlienky a otázky predmetu? <ul style="list-style-type: none"> • Spolu so žiakmi si prejdite historický kontext daného predmetu. • Sústreďte sa na kontext, ktorý stojí za novým obsahom. • Žiakom položte „veľkú otázku“, ktorá ich podnieti k diskusií. • Diskutujte o hraniciach a obmedzeniach súčasného poznania v danej oblasti. 	Ako podporiť žiakov, aby premýšľali ako odborníci v danom odbore? <ul style="list-style-type: none"> • So žiakmi hrajte rolové hry, ktoré budú simulovať prácu matematikov, vedcov alebo historikov. • Naučte žiakov klásť otázky a overovať dôkazy podľa jasného modelu. 	Ako viesť žiakov k hľadaniu rôznych perspektív? <ul style="list-style-type: none"> • Preskúmajte, aké perspektívy sú v súčasnej dobe súčasťou danej témy. • Zamerajte sa na ľudskú stránku známych ľudí súvisiacich s témou. • Zapojte rodičov do vzdelávacieho procesu. • Úlohou žiakov bude zamyslieť sa nad tým, koho hlas nie je v rámci danej témy zastúpený. Následne môžu navrhnúť autorov, ktorí tieto hlasy vo svojich dielach zastupujú.

5. Poskytovanie sociálno-emocionálnej podpory

Cieľom sociálno-emocionálnej podpory je vytvoriť prostredie, v ktorom sa žiaci cítia bezpečne a majú možnosť rozvíjať sa. Triedy, v ktorých sa táto podpora žiakom dostáva, sú spojené nielen s lepšími akademickými výsledkami, ale aj s vyššou motiváciou a záujmom o učenie.

Kľúčové postupy pre efektívne poskytovanie sociálno-emocionálnej podpory zahŕňajú tieto aspekty:

- vytváranie podporného prostredia v triede,
- budovanie silných vzťahov medzi učiteľom a žiakmi,
- budovanie silných vzťahov medzi žiakmi navzájom,
- vyučovanie a praktické precvičovanie sociálno-emocionálnych zručností.

Aby bola sociálno-emocionálna podpora implementovaná úspešne, je potrebné, aby si učitelia vyčlenili čas a priestor na vybudovanie jej pevných základov a následne zabezpečili kontinuálny rozvoj súvisiacich zručností počas celého školského roka.

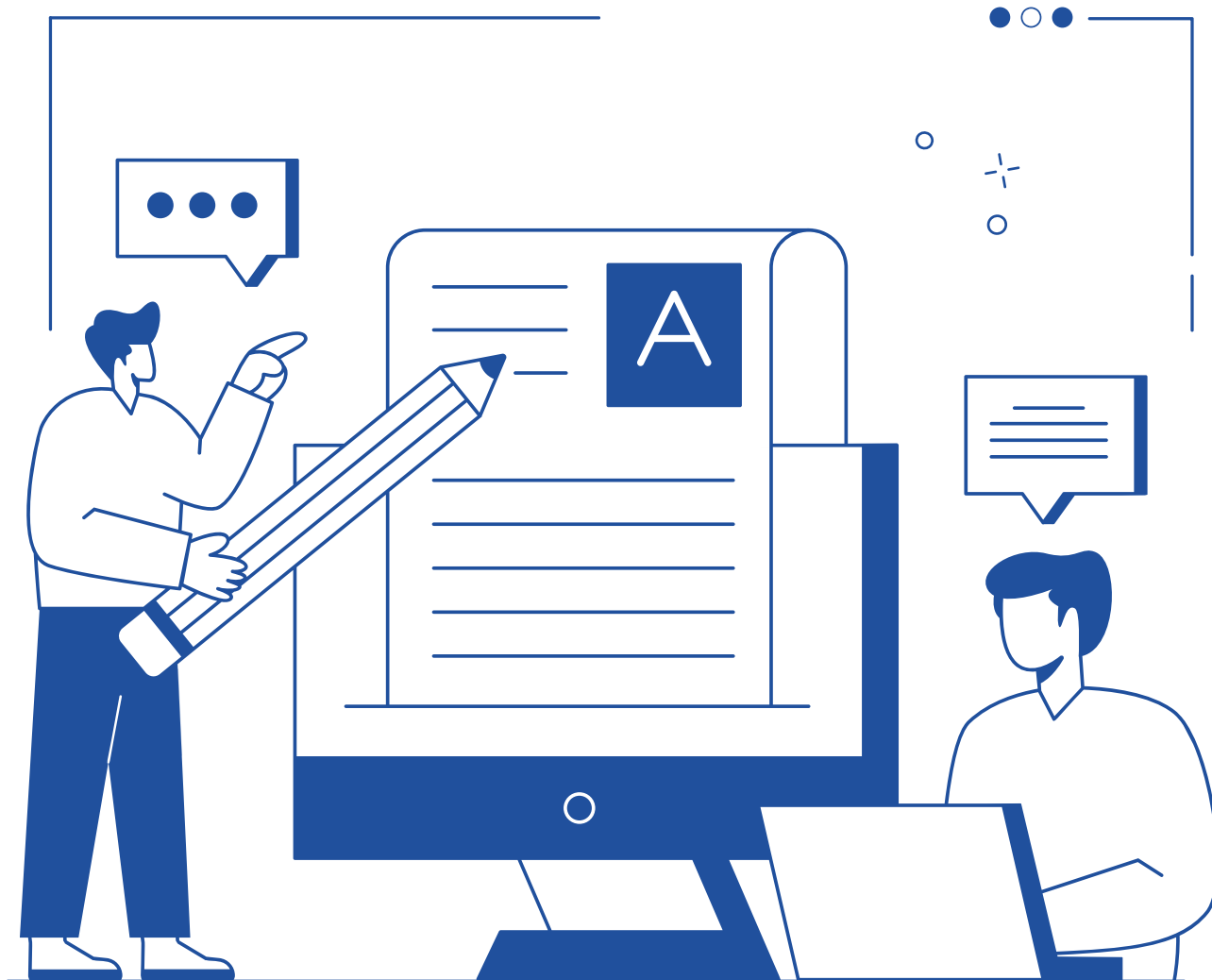
Pri hodnotení účinnosti tejto podpory je potrebné zamerať sa na konkrétne indikátory, ako sú ochota žiakov riskovať bez strachu z chýb a samostatnosť pri využívaní stratégií na riadenie vzťahov a riešenie konfliktov.

Schopnosť učiteľov efektívne implementovať komplexné postupy je silne ovplyvnená širším školským prostredím. Napríklad etický kódex, systém hodnôt a normy správania majú priamy vplyv na atmosféru v každej triede. Okrem toho je rozvoj sociálno-emocionálnych zručností žiakov podmienený aj tým, do akej miery sa v celej škole darí kultivovať spoločný jazyk a jednotné chápanie týchto zručností.

Tabuľka 3. Otázky na zamyslenie a postrehy zo škôl

	Štruktúra úlohy, činnosti alebo učiva	Žiaci	Učitelia
Vytváranie podporného prostredia v triede	<p>Ako v triede vytvoriť prostredie, v ktorom sa budú žiaci cítiť bezpečne a vítane?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Priebežne revidujte očakávania, ktoré máte voči žiakom. • Zdôrazňujte, že chyby sú súčasťou učenia. • Vytvárajte príležitosti na radosť a zábavu, ktoré posilňujú komunitné cítenie a vytvárajú príjemnú atmosféru. • Organizujte skupinové projekty, v rámci ktorých budú žiaci spoločne pracovať na zlepšovaní svojho okolia. 	<p>Zapájajú sa žiaci do tvorby atmosféry a diania v triede?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vytvorte s triedou jasný a konkrétny súbor očakávaní, ktorý bude platiť pre všetkých. • Žiakom poskytnite priestor na to, aby vyjadrili svoje pocity a názory. • Dajte žiakom možnosť rozhodovať o tom, ako sa budú riešiť potenciálne stresové situácie. 	<p>Ako chváliť a povzbudzovať rozumne?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Chváľte úprimne a s mierou, vyhýbajte sa extrémom. • Oceňujte konkrétne úsilie a postupy, ktorými žiaci rozvíjajú svoje schopnosti.
Budovanie silných vzťahov medzi učiteľom a žiakmi	<p>Ako si nájsť čas na jednotlivých žiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Na začiatok hodiny zaradte otvorené úlohy. • Vytvorte priestor na krátke, no kvalitné individuálne rozhovory so žiakmi. 	<p>Majú žiaci možnosť prejavíť ich pravé ja?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Do výučby zaradte aj otvorené otázky, aby žiaci mohli vyjadriť svoj názor. • Dajte žiakom priestor na tvorivé projekty, kde môžu vyjadriť, kým sú. • Ukážte žiakom, že ste prístupný a pripravený im pomôcť. 	<p>Ako byť voči žiakom konzistentný a férový?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlite žiakom dôvody svojich rozhodnutí. • Sledujte a reflektujte svoje interakcie so žiakmi.

Budovanie silných vzťahov medzi žiakmi navzájom	Ako podporiť pozitívne interakcie v triede? <ul style="list-style-type: none"> Podporujte živé interakcie medzi žiakmi a dajte im priestor spolupracovať. Zorganizujte aktivity, v rámci ktorých môžu žiaci dosiahnuť úspech spoločne a následne ho osláviť. Zdôraznite relevantné, no často neviditeľné prepojenia medzi žiakmi. 	Vedia žiaci riadiť vzťahy v triede? <ul style="list-style-type: none"> Otvorene riešte konfliktné situácie a zapojte do toho celú triedu. Požiadajte žiakov, aby sa zamysleli nad dynamikou a interakciami v rámci triedy. 	Aký typ komunikácie a správania zlepší vzťahy v triede? <ul style="list-style-type: none"> Stanovte jasné očakávania týkajúce sa tónu a štýlu interakcií v triede. Prakticky demonštrujte aktívne počúvanie a podporujte jeho využívanie.
Vyučovanie a praktické precvičovanie zručností	Ako predstaviť žiakom konkrétne zručnosti a stratégie? <ul style="list-style-type: none"> Vytvorte slovník pojmov, ktoré budú žiaci používať pri diskusii o sociálno-emocionálnych zručnostiach. Oceňujte konkrétne prípady uplatnenia týchto zručností v triede. 	Ako zabezpečiť, aby si žiaci mohli tieto zručnosti pravidelne precvičovať? <ul style="list-style-type: none"> Prepojte používanie zručností a stratégií s aktuálnou témou výučby. So žiakmi robte pravidelne aktivity, ktoré podporia samostatnú prácu a rozvoj sociálno-emocionálnych zručností. 	Dokáže tieto zručnosti a stratégie ovplyvniť priamo učiteľ? <ul style="list-style-type: none"> Ukážte, ako vy sami používate konkrétne zručnosti. Do procesu učenia sa zapojte aj vy sami a podnecujte žiakov k reflexii.

6. Podpora interakcií v triede

Interakcia v triede sa sústreďuje na dynamickú komunikáciu, ktorá prebieha v dvoch základných dimenziách: medzi učiteľom a žiakmi a medzi žiakmi navzájom.

Rozsiahly výskum realizovaný počas posledných štyroch desaťročí dokumentuje pozitívny vplyv bohatej interakcie a spolupráce v triede na akademické a sociálne výsledky žiakov.

Učitelia môžu podporiť interakciu v triede prostredníctvom:

- otázok a odpovedí,
- práce v skupinách,
- diskusie, do ktorej sa zapojí celá trieda.

Ústredným cieľom je motivovať všetkých žiakov k rovnocennej a aktívnej účasti v diskusii. Aby bola interakcia prínosná, je nevyhnutné, aby učitelia transparentne definovali jasné normy a postupy, ktoré určia, čo je a čo nie je kvalitný príspevok do diskusie. Tým sa žiaci učia, že ich príspevky musia spĺňať istú úroveň. Následne je nutné delegovať zodpovednosť za dodržiavanie týchto definovaných noriem a celkovú úroveň diskusie priamo na žiakov.

Aby mohli učitelia posúdiť skutočnú účinnosť týchto postupov, musia cielene vyhodnocovať špecifické diagnostické signály v správaní žiakov – napríklad, či žiaci dokážu konštruktívne nesúhlasiť s názorom spolužiaka alebo premyslieť odpoveď tak, aby priamo reagovala na položenú otázku.

Úspech implementácie týchto postupov závisí od širšieho školského prostredia. Rutiny a pravidlá správania ovplyvňujú plynulosť a organizáciu interakcií v triede, a dostatok času na plánovanie otázok či úloh umožňuje učiteľom pripraviť kvalitnejšie a efektívnejšie podnety, čo v konečnom dôsledku rozhoduje o kvalite celej interakcie.

Tabuľka 4. Otázky na zamyslenie a postrehy zo škôl

	Štruktúra úlohy, činnosti alebo učiva	Žiaci	Učitelia
Kladenie otázok a odpovedanie	Ako zefektívniť proces kladenia otázok? <ul style="list-style-type: none">• Povzbudzujte žiakov, aby aktívne hodnotili, rozširovali alebo dopĺňali odpovede svojich spolužiakov.• Na začiatku hodiny zapojte do krátkej aktivity všetkých žiakov.• Začnite s úmyselne provokatívnym tvrdením, ktoré medzi žiakmi vyvolá diskusiu.	Ako možno vytvoriť prostredie, ktoré podporuje kvalitnú účasť všetkých žiakov? <ul style="list-style-type: none">• Otázky formulujte písomne aj ústne.• Pomôžte žiakom nájsť kľúčové slová otázky.• Dajte žiakom priestor na to, aby si odpoveď premysleli.• Povzbudte tých tichších a menej aktívnych.• Umožnite žiakom vyskúšať si svoje nápady s rovesníkmi.	Doplňujúce otázky môžu otvoriť priestor pre hlbšie zamyslenie. <ul style="list-style-type: none">• Vysvetlite žiakom, prečo kladiete doplňujúce otázky.• Povzbudzujte žiakov k tomu, aby zdieľali svoje úvahy a myšlienkové pochody, ktoré ich viedli k odpovedi.• Vedte žiakov k tomu, aby svoje odpovede podložili zdôvodnením a dôkazmi.• Venujte pozornosť rozsahu doplňujúcich otázok, aby neprekročili rámec témy.

<p>Práca v skupinách</p>	<p>Ako podporiť spoluprácu prostredníctvom premyslených úloh?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nadviažte na už osvojené poznatky a skúsenosti žiakov. • Poskytnite žiakom jasnú predstavu o požadovanom výstupe. • Rozdeľte zadanie do postupných krokov alebo fáz. • Dopredu pripravte žiakov na to, že ich čakajú tímové zadania. 	<p>Ako dať žiakom dostatok priestoru na samostatnosť?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spolu so žiakmi vytvorte pravidlá pre efektívnu spoluprácu. • Prezentujte kritériá hodnotenia a úspešnosti. • Podporujte vzájomnú spätnú väzbu. • Dajte žiakom priestor na to, aby sa zamysleli nad tým, čo im spolupráca priniesla. 	<p>Ako sledovať a usmerňovať žiakov pri spolupráci?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaveďte postup, ktorý žiakom uľahčí prechod od samostatnej práci k spolupráci a naopak. • Aktivity plánujte tak, aby sa do nich mohli aktívne zapojiť všetci žiaci. • Pozorne sledujte dynamiku skupiny. • Ponúknite žiakom úlohy, ktoré sú pre nich zaujímavé a zmysluplné. • Pri usmerňovaní skupín používajte otvorené otázky. Tieto otázky by mali skupiny podnecovať k skúmaniu alternatívnych prístupov a riešení.
<p>Diskusia celej triedy</p>	<p>Ako zabezpečiť rovnaké príležitosti na účasť pre všetkých žiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nadviažte na už osvojené poznatky a skúsenosti žiakov. • Všimajte si mieru zapojenia a jemne povzbudzujte menej aktívnych žiakov. • Poskytnite žiakom priestor na vyjadrenie aj prostredníctvom digitálnych platforiem a rôznych foriem spolupráce. 	<p>Zapájajú sa žiaci do diskusie a posúvajú ju ďalej?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objasnite, aké prvky charakterizujú kvalitnú a zdravú interakciu. • Podnecujte ich otázkami či návrhmi, aby nadväzovali na myšlienky ostatných. • Zohľadnite ich záujmy a silné stránky. • V rámci diskusie im umožnite prevziať rolu moderátora alebo odborníka na danú tému. 	<p>Ako podporiť žiakov, aby prispievali do diskusie kvalitnejšie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlite im rozdiel medzi povrchným a kvalitným diskusným príspevkom. • Žiakom dajte priestor na prípravu argumentov ešte pred diskusiou. • Vytvorte priestor na kritickú reflexiu vlastných myšlienok ešte počas diskusie. • Oceňte kvalitné príspevky a poukážte na ich silné stránky.

7. Používanie formatívneho hodnotenia a spätnej väzby

Formatívne hodnotenie a spätná väzba sú dynamické procesy zamerané na monitorovanie pokroku žiakov voči stanoveným cieľom. Ich hlavnou úlohou je poskytnúť žiakom informácie, ktoré im pomôžu dosiahnuť očakávané výsledky.

Výskumy jasne ukazujú, že systematické sledovanie úrovne porozumenia žiakov a následné využitie týchto poznatkov pri tvorbe spätnej väzby a plánovaní výučby má významný dopad nielen na výsledky učenia, ale aj na ďalšiu motiváciu žiakov.

Aby formatívne hodnotenie a spätná väzba prinášali žiakom skutočný prínos, učitelia môžu efektívne využiť tieto kľúčové postupy:

- jasná formulácia cieľov učenia,
- sledovanie pokroku a úrovne porozumenia žiakov (pedagogická diagnostika),
- poskytovanie cielenej spätnej väzby,
- prispôsobenie výučby podľa potrieb a uvažovania žiakov.

Efektívne využívanie formatívneho hodnotenia predstavuje skutočne komplexnú pedagogickú výzvu. Od učiteľov sa vyžaduje, aby dokázali nielen reagovať na rôznorodé individuálne potreby a štýly učenia žiakov, ale aj úspešne zvládnuť dynamickú a neustále sa meniacu povahu celého procesu. Kľúčom k úspechu je citlivosť a sebareflexia, vďaka ktorým dokážu využiť formatívne hodnotenie tak, aby žiakom prinieslo užitočné informácie a posunulo ich v štúdiu ďalej.

Aby učitelia mohli posúdiť skutočnú efektívnosť formatívneho hodnotenia a spätnej väzby, musia sledovať špecifické signály v správaní a myslení žiakov, a to najmä ich schopnosť pochopiť príčinu svojich predchádzajúcich chýb a previesť spätnú väzbu do konkrétnych a zmysluplných krokov vedúcich k zlepšeniu.

Efektivita implementácie formatívneho hodnotenia a spätnej väzby závisí od širšieho školského prostredia. Keď škola systematicky zhromažďuje a analyzuje dáta, dáva tak učiteľom do rúk kľúčový nástroj, vďaka ktorému môžu svoju spätnú väzbu a formatívne hodnotenie lepšie prispôbiť potrebám žiakov. Navyše, digitálne nástroje a zdroje tiež predstavujú významnú podporu pri zvládaní výziev, ktoré prináša každodenná práca.

Tabuľka 5. Otázky na zamyslenie a postrehy zo škôl

	Štruktúra úlohy, činnosti alebo učiva	Žiaci	Učitelia
Ciele učenia	<p>Ako komunikovať ciele vzdelávania tak, aby im žiaci porozumeli?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Predstavte žiakom konkrétny príklad očakávaného výsledku. • Rozdeľte ciele daného učiva na krátkodobé a dlhodobé. • Kombinujte jazyk blízky žiakom s odbornou terminológiou. 	<p>Rozumejú žiaci tomu, prečo sú stanovené ciele dôležité?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlite im zámer nového cieľa. • Dajte im príklady z praxe alebo zo života. • Vytvorte priestor na to, aby mohli prispieť k tvorbe cieľa oni sami. • Navrhnite im, aby si popri skupinových cieľoch stanovili aj vlastné. 	<p>Ako pomôcť žiakom získať jasnejší obraz o ich pokroku a napredovaní?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Navrhnite aktivity, ktoré žiakom umožnia samostatne zhodnotiť svoj pokrok a to, čo už úspešne zvládli. Takto si ľahšie uvedomia priamy vplyv ich úsilia na dosiahnutie stanoveného cieľa. • Žiakom pomôžte zaviesť mechanizmy, ktoré im pomôžu monitorovať ich pokrok. • Dajte žiakom príležitosť na to, aby si prácu alebo aktivitu zopakovali a zistili, ako sa zlepšili.

<p>Sledovanie pokroku a úrovne porozumenia</p>	<p>Kedy je najlepší čas podporiť u žiakov hlbšie premýšľanie?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Najprv zistite, čo už žiaci naozaj pochopili. • Uistite sa, že žiaci dokážu odlišiť správne a nesprávne príklady. • Pred tým, než prejdete na zložitejšie koncepty, skontrolujte, či žiaci rozumejú základom. 	<p>Ako do procesu rozmyšľania zapojiť čo najviac žiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Využívajte nástroje, ktoré podporujú kolektívne zapojenie (napríklad prácu na tabuli) a paralelne podnecujte žiakov prostredníctvom dopĺňujúcich otázok. • Pripravte krátke, ciele úlohy, ktoré od žiakov vyžadujú rýchlu a bezprostrednú reakciu. 	<p>Ako zistiť hĺbku porozumenia u žiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zadajte úlohu, v ktorej majú žiaci identifikovať správnu odpoveď spomedzi nesprávnych. • Budujte u žiakov návyk, že odpoveď nikdy neostáva bez odôvodnenia. • Obráťte tradičný postup – dajte žiakovi odpoveď a nechajte ich vymyslieť otázku, ku ktorej by sa hodila. • Nechajte žiakov pracovať vo dvojiciach, aby si navzájom kládli otázky a hľadali na ne odpovede. • Opýtajte sa žiakov, ako by sa ich odpoveď zmenila, ak by sa otázka jemne upravila.
<p>Spätná väzba</p>	<p>Je spätná väzba cieleňá a včasná?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyberte si jednu oblasť, na ktorú sa sústredíte – napríklad, ako žiak prepája myšlienky alebo ako pracuje s dôkazmi. • Vo svojej spätnej väzbe sa odvolávajte priamo na to, čo žiak napísal. • Sledujte pokrok žiakov a poskytujte spätnú väzbu priebežne, nie iba na konci aktivity alebo školského roka. 	<p>Ako čo najlepšie využiť spätnú väzbu od spolužiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žiakovi dajte jednoduchý vzor hodnotenia, ktorý im pomôže zamerať sa na to podstatné. • Nechajte ich vo dvojiciach zhodnotiť, či spätná väzba, ktorú si navzájom poskytli, je užitočná. • Náhodne si vyberte niekoľko ukážok spätnej väzby, ktorú si žiaci poskytli navzájom, a spoločne ich s triedou zhodnoťte. 	<p>Ako doceliť, aby žiaci spätnú väzbu nielen prijali, ale aj využili?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Premyslite si načasovanie hodnotenia známku, aby neodvážalo pozornosť od samotnej spätnej väzby. • Vytvorte jednoduchý postup či zvyk, ktorý pomôže žiakovi pracovať so spätnou väzbou už počas výučby. • Priebežne sledujte a kontrolujte, ako žiaci reagujú na poskytnutú spätnú väzbu.
<p>Prispôbenie výučby</p>	<p>Ako efektívne pomôcť žiakovi podľa ich potrieb?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Žiakovi by ste mali pomáhať len dočasne a postupne túto pomoc obmedzovať. • Žiakovi môžete pomôcť rôznymi spôsobmi, od vizuálnych diagramov až po krátke ústne rady. • Nechajte žiakov, aby sa sami rozhodli, či a v akej miere potrebujú pomoc. 	<p>Ako môžu žiaci pomáhať jeden druhému spôsobom, ktorý zohľadňuje individuálne potreby ostatných?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vytvorte „pracovné stanice“, kde žiaci, ktorí už zvládli danú úlohu, budú pomáhať a poskytovať rady ostatným. • Požiadajte pokročilejších žiakov, aby v menšej skupine vysvetlili a porovnali rôzne prístupy a stratégie, vďaka ktorým aktivitu alebo úlohu úspešne zvládli. 	<p>Ako efektívne reagovať na rôzne potreby žiakov?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vyzvite sebavedomejších žiakov, aby začali s úlohou a inšpirovali ostatných. • Ako doplnok k vysvetľovaniu učiva ukážte žiakovi relevantné videá alebo im poskytnite doplnkový materiál. • Určte miesto v triede, kde sa môžu prísť žiaci poradiť. • Majte vysoké, no realistické očakávania voči všetkým žiakom.

8. Smerom k vyučovaniu založenému na dôkazoch

V posledných desaťročiach sme svedkami rýchleho rozvoja výskumu v oblasti vzdelávania. Tento bohatý zdroj informácií nás stavia pred dôležitú výzvu: Ako strategicky preniesť tieto overené dôkazy do vzdelávacieho systému tak, aby viedli k merateľným a trvalým zlepšeniam v kvalite vyučovania?

Existuje rozsiahly súbor výskumov o vplyve 20 pedagogických postupov taxonómie Schools+ na výsledky žiakov. Odborné hodnotenie, do ktorého sa zapojilo 26 medzinárodne uznávaných akademikov a inštitúcií, naznačuje, že na výkon žiakov vplýva najmä interakcia v triede a formatívne hodnotenie. Vplyv kognitívneho zapojenia, kvality obsahu predmetu a sociálno-emocionálnej podpory je v tomto smere o niečo náročnejšie kvantifikovať, a to aj z dôvodu ich inherentnej komplexnosti a náročnejšej konceptualizácie a merania v pedagogickom výskume.

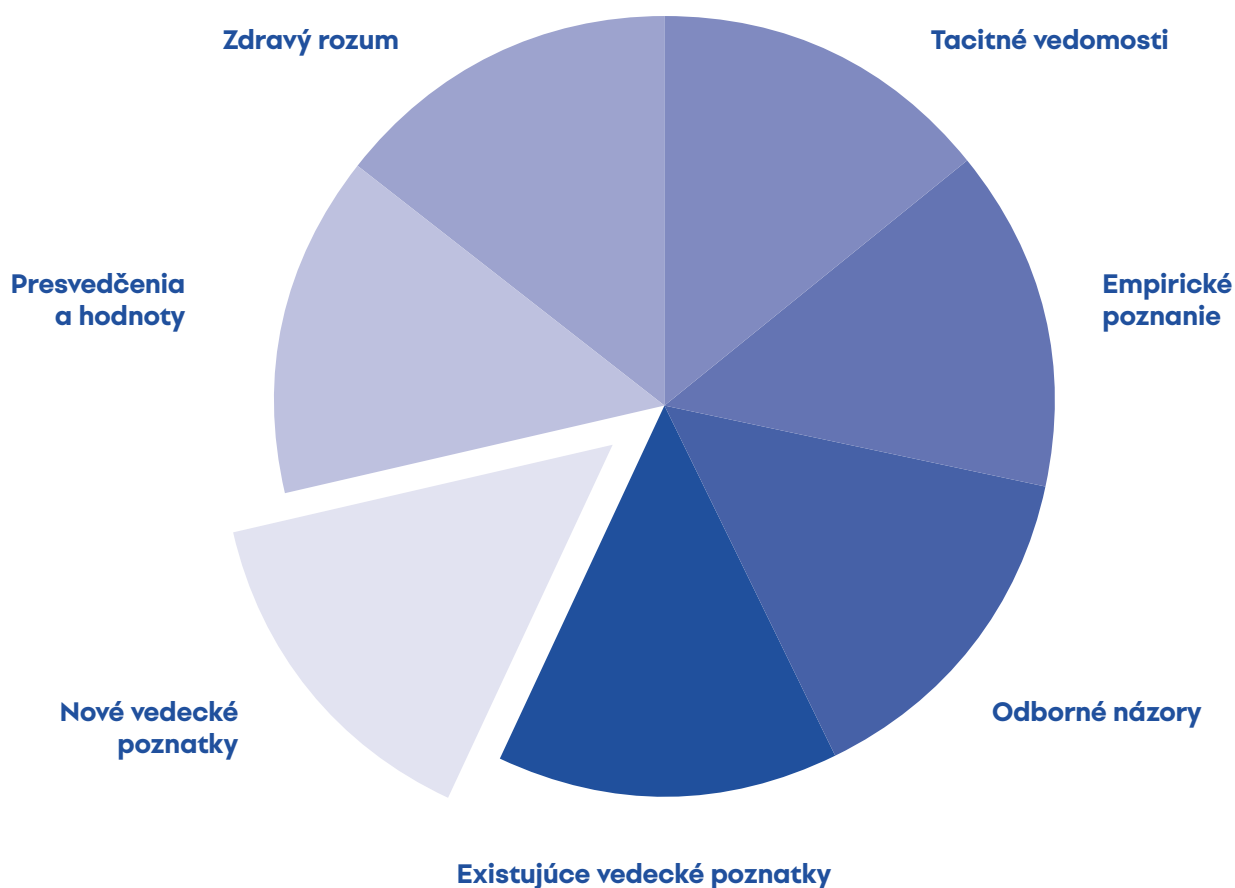
Tabuľka 6. Dôkazy o kauzálnom vplyve na výsledky žiakov

Pedagogická perspektíva	Váha dôkazov podľa odborného hodnotenia		
	Nízka	Stredná	Vysoká
Interakcia v triede		<ul style="list-style-type: none"> Práca v skupinách Diskusie, do ktorých sa zapojí celá trieda Kladenie otázok a odpovedanie 	
Kognitívne zapojenie	<ul style="list-style-type: none"> Prispôsobenie úrovne náročnosti úloh schopnostiam žiakov Vysvetlenie učiva pomocou rôznych metód a spôsobov Zážitková pedagogika Zmysluplný kontext a prepojenie s každodenným životom 		
Formatívne hodnotenie a spätná väzba		<ul style="list-style-type: none"> Sledovanie pokroku a úrovne porozumenia (pedagogická diagnostika) Prispôsobenie výučby podľa potrieb a uvažovania žiakov 	<ul style="list-style-type: none"> Spätná väzba Ciele učenia
Kvalitný obsah predmetu	<ul style="list-style-type: none"> Zrozumiteľné vysvetlenia a výklad Vytváranie prepojení Zreteľ na povahu predmetu 	<ul style="list-style-type: none"> Jasnosť, presnosť a súvislosť podaných informácií 	
Sociálno-emocionálna podpora	<ul style="list-style-type: none"> Budovanie silných vzťahov Vyučovanie a praktické precvičovanie sociálno-emocionálnych zručností 	<ul style="list-style-type: none"> Vytváranie podporného prostredia v triede Budovanie silných vzťahov medzi učiteľom a žiakmi 	

Ak chceme plne pochopiť a optimalizovať vplyv týchto pedagogických postupov, potrebujeme ďalší, cielenejší výskum, ktorý nám pomôže hlbšie porozumieť tomu, čo funguje, kde, prečo, pre koho a predovšetkým za akých špecifických podmienok môžu byť tieto metódy implementované tak, aby priniesli želané výsledky.

Aj keď školy čoraz viac vyhľadávajú a využívajú výskumné poznatky, ich implementácia do zaužívaných postupov či návykov je stále náročná. Kľúčom k pokroku je preto posilnenie hlbšej, štruktúrovanej spolupráce, a to nielen medzi učiteľmi a vedením škôl, ale aj s výskumníkmi, ktorá by mohla otvoriť cestu k inovatívnejšej a reflektívnejšej praxi.

Obrázok 3. Zdroje vedomostí, ktoré môžu ovplyvňovať rozhodovanie učiteľov a ich výučbu

Zdroj: Prebrané a upravené z Van Damme (2022[34]), The Power of Proofs (Much) Beyond RCTs (slovensky „Sila dôkazov nad rámec štandardných experimentov“, k dispozícii na webstránke: www.curriculumredesign.org, a Guerriero (2017[35]), Pedagogical Knowledge and the Changing Nature of the Teaching Profession (slovensky „Pedagogika a meniaci sa povaha učiteľského povolania“), k dispozícii na webstránke: doi.org/10.1787/9789264270695-en.

Skutočný a trvalý pokrok vo vzdelávaní vzniká v momente, keď posunieme svoje uvažovanie od otázky „čo funguje?“ k otázke „ako to funguje?“. Práve proces aktívneho prepájania odborných skúseností učiteľov s poznatkami z výskumu prináša žiakom najväčšiu pridanú hodnotu, pretože vytvára informovanú a výrazne efektívnejšiu pedagogickú prax.

9. Podpora vysokokvalitného vyučovania v každej škole

S kúmaním komplexného procesu vyučovania môžeme objaviť spôsoby, ako zvýšiť jeho kvalitu. Niektoré prístupy, napríklad nastavenie primeranej úrovne náročnosti alebo zážitková pedagogika, sú náročnejšie na realizáciu než jednoduchšie postupy, ako je stanovenie vzdelávacích cieľov. Na to, čo sa v triede dá uskutočniť, má pritom vplyv aj širšie školské prostredie. Niektoré metódy vyžadujú systémovú podporu vo väčšej miere než iné. Napríklad zážitková pedagogika, ktorá si vyžaduje špecifickú logistiku, zdroje a čas, je na podpore závislá viac než napríklad pedagogická diagnostika. Dôležitú úlohu pri podpore účinného zavádzania týchto postupov teda zohrávajú aj vedúci pracovníci škôl a vzdelávacích systémov, pretože ich úlohou je vytvárať vhodné podmienky a prostredie.

Tabuľka 7. Pohľad škôl na náročnosť zavádzania prístupov a vplyv školského prostredia

Náročnosť zavedenia	Vplyv školského prostredia		
	Nízka	Stredná	Vysoká
Vysoká		<ul style="list-style-type: none"> • Vysvetlenie učiva pomocou rôznych metód a spôsobov • Metakognícia • Vytváranie prepojení • Prispôbenie výučby podľa potrieb a uvažovania žiakov 	<ul style="list-style-type: none"> • Prispôbenie úrovne náročnosti úloh schopnostiam žiakov • Vyučovanie a praktické precvičovanie sociálno-emocionálnych zručností • Zážitková pedagogika
Stredná	<ul style="list-style-type: none"> • Kladenie otázok a odpovedanie • Jasnosť, presnosť a súvislosť podaných informácií • Pedagogická diagnostika žiaka 	<ul style="list-style-type: none"> • Zmysluplný kontext a prepojenie s každodenným životom • Spätná väzba • Zreteľ na povahu predmetu 	
Nízka	<ul style="list-style-type: none"> • Zrozumiteľné vysvetlenia a výklad • Ciele učenia • Budovanie silných vzťahov medzi učiteľom a žiakmi 	<ul style="list-style-type: none"> • Vytváranie podporného prostredia v triede • Práca v skupinách • Diskusie, do ktorých sa zapojí celá trieda 	<ul style="list-style-type: none"> • Budovanie silných vzťahov medzi žiakmi navzájom

Tabuľka 8. Podpora učiteľov pri rozvoji ich pedagogickej praxe

Cieľ	Kroky
Silné základy pre úspešnú výučbu	<ul style="list-style-type: none"> • Miera, do akej učiteľ ovláda učivo, sa odráža na spôsobe prezentácie predmetu a na schopnosti vytvárať prehľadné prepojenia medzi jednotlivými témami. • Miera, do akej učiteľ ovláda všeobecné pedagogické princípy, sa priamo odráža v jeho schopnosti budovať v triede motivujúce prostredie. V takomto prostredí sa žiaci cítia byť súčasťou kolektívu, čo učiteľ podporuje aj kladením otázok, ktoré vedú k hlbšiemu porozumeniu a analytickému mysleniu žiakov. • Hlboká znalosť učiva umožňuje učiteľovi integrovať svoje poznatky priamo do efektívnych vyučovacích stratégií. Vďaka tejto znalosti dokáže učiteľ efektívne regulovať úroveň náročnosti prezentovaného učiva, či zvoliť správny spôsob jeho prezentácie (napríklad rôzne príklady či vizualizácie) tak, aby bolo dané učivo pre žiakov nielen zrozumiteľné, ale zároveň aj intelektuálne náročné. • Kľúčovým prvkom pre efektívnu pedagogickú prax je zosúladenie presvedčení, postojov a hodnôt učiteľov a podpora ich sebadôvery. Napríklad, sociálno-emocionálne zručnosti učiteľa priamo určujú, či sa vôbec stotožní s výučbou zručností, ktoré presahujú rámec učebných osnov, a či ich výučbu bude považovať za súčasť svojej úlohy.
Strategický prístup k profesijnému rozvoju	<p>Jednoduchšie kroky</p> <ul style="list-style-type: none"> • Učitelia disponujú základnou úrovňou odborných znalostí v rámci svojho vyučovacieho predmetu. • Učitelia cielene spoznávajú žiakov už od prvých hodín a zároveň vytvárajú funkčné a efektívne rutiny v triede. • Učitelia majú prístup k najnovším vedeckým poznatkom. <p>Náročnejšie kroky (napr. orientované na konkrétne situácie, vzťahy, citlivé témy):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pozorovanie výučby a žiakov • Mentoring • Reflexia vlastnej práce a spolupráce s kolegami • Skúmanie a hodnotenie vlastnej praxe

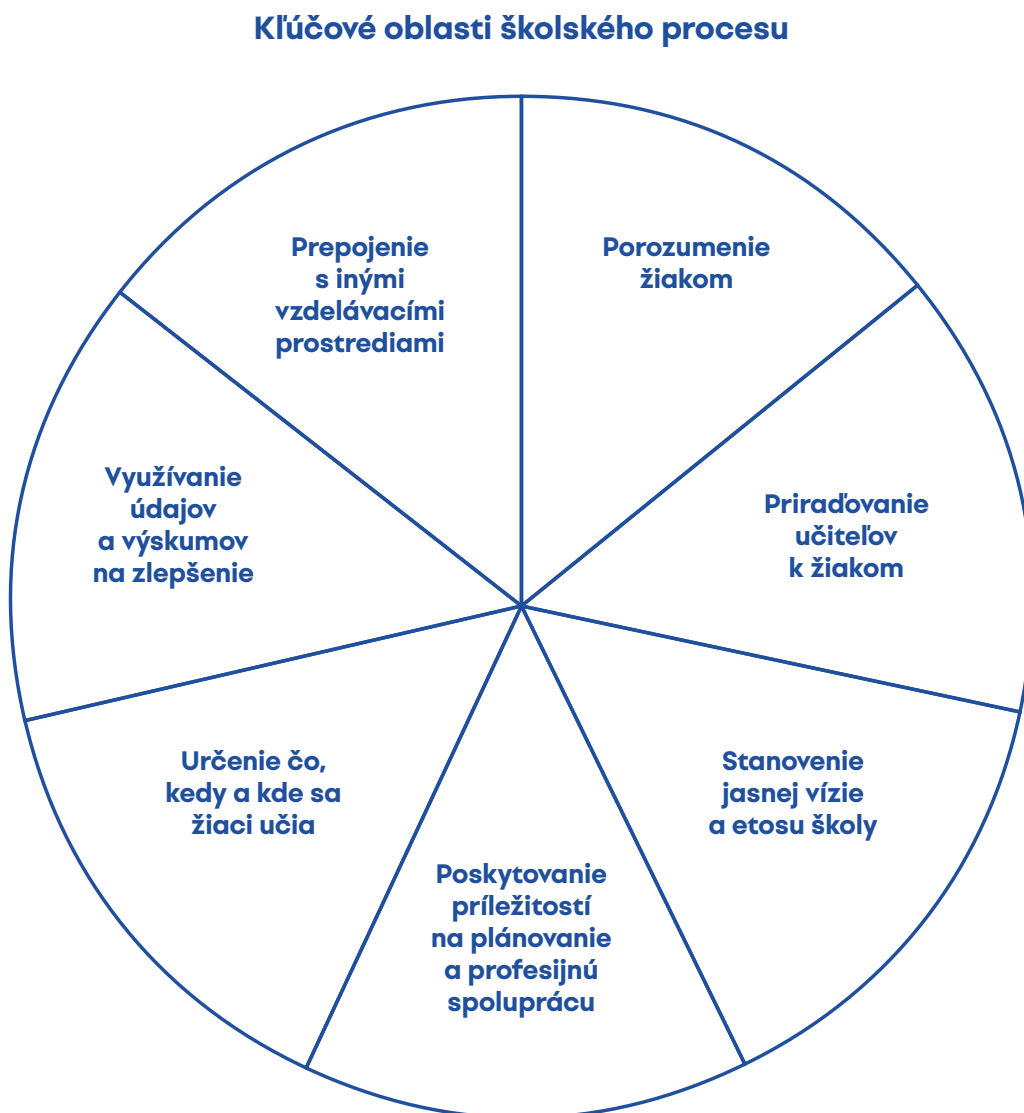
10. Budovanie podporného školského prostredia

Kvalitná výučba nezávisí iba od učiteľa. Kľúčovú úlohu pri formovaní postupov, ktoré môže učiteľ v triede uplatňovať, zohrávajú faktory ako veľkosť triedy, učebné osnovy a celková atmosféra v škole. Školské prostredie je teda silným faktorom, ktorý môže postupy učiteľa buď podporiť, alebo obmedziť. Preto je na vedúcich pracovníkoch škôl, aby tieto faktory usmerňovali a vytvárali tak optimálne podmienky pre rozvoj pedagogických schopností učiteľov.

Ak chceme plne pochopiť a optimalizovať vplyv týchto pedagogických postupov, potrebujeme ďalší, cielenejší výskum, ktorý nám pomôže hlbšie porozumieť tomu, čo funguje, kde, prečo, pre koho a predovšetkým za akých špecifických podmienok môžu byť tieto metódy implementované tak, aby priniesli želané výsledky.

Aj keď školy čoraz viac vyhľadávajú a využívajú výskumné poznatky, ich implementácia do zaužívaných postupov či návykov je stále náročná. Kľúčom k pokroku je preto posilnenie hlbšej, štruktúrovanej spolupráce, a to nielen medzi učiteľmi a vedením škôl, ale aj s výskumníkmi, ktorá by mohla otvoriť cestu k inovatívnejšej a reflektívnejšej praxi.

Obrázok 4. Akým spôsobom môžu vedúci pracovníci zabezpečiť podmienky pre kvalitnú výučbu?

Tabuľka 9. Postupy vedenia škôl

<p>Porozumenie žiakom</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aké nástroje a aktivity možno využiť na to, aby sme o žiakoch (ich vedomostiach, potrebách a profile) získali komplexný obraz, a to nielen na začiatku, ale aj priebežne počas celého školského roka? • Akým spôsobom môže učiteľ využiť názory žiakov a ich spätnú väzbu na zlepšenie svojej praxe? • Aké ciele komunikačné stratégie môžu učiteľia využiť pri práci s rodičmi, s ktorými je náročné komunikovať? Ako sa tieto výzvy premietajú do praktickej podpory samotného žiaka?
<p>Pridelovanie učiteľov žiakom</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ako škola reaguje na výzvy, ktoré predstavujú veľké triedy pre implementáciu určitých pedagogických postupov? • Aký typ podpory a zdrojov majú učiteľia k dispozícii na to, aby mohli efektívne zvládnuť individuálne vzdelávacie potreby žiakov v triede? • Aké konkrétne aktivity využívajú učiteľia na budovanie kvalitných vzťahov so svojimi žiakmi, aj keď majú na starosti veľký počet žiakov alebo málo času?
<p>Efektívne plánovanie (čo, kedy a kde sa žiaci učia)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ako usporiadať školské priestory tak, aby učiteľia mohli efektívne využívať aj náročnejšie pedagogické postupy, ako sú spolupráca a zážitková pedagogika? • Ako škola podporuje učiteľov pri výbere alebo navrhovaní výučbových materiálov a nástrojov? • Sú individuálne hodiny, školské dni a týždne navrhnuté tak, aby účinne podporovali učenie žiakov a reagovali na ich potreby?
<p>Poskytovanie príležitostí na plánovanie a odbornú spoluprácu</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Akým spôsobom škola podporuje a zabezpečuje zdroje a čas pre kvalitné plánovanie vyučovania, a to tak v rovine samostatnej prípravy učiteľa, ako aj v rovine spoločného plánovania v tímoch? • Aké prístupy a metódy môžu pomôcť učiteľom spoločne reflektovať svoju prax, hľadať nové riešenia a zdieľať osvedčené postupy? • Akými konkrétnymi opatreniami môže škola uľahčiť učiteľom a vedúcim pracovníkom účasť na profesijnom rozvoji a zabezpečiť tak kontinuálne vzdelávanie aj popri ich vysokej pracovnej záťaži?
<p>Stanovenie jasnej vízie a etosu školy</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ako zabezpečiť, aby vízia vzdelávania nebola len statickým dokumentom, ale spoločnou, živou súčasťou identity celej školskej komunity (vrátane žiakov, učiteľov a rodičov)? • Aké prístupy a postupy škola uplatňuje na dosiahnutie vysokých štandardov správania, vzájomného rešpektu medzi žiakmi a konzistentného prístupu zamestnancov pri ich aktívnom uplatňovaní? • Má škola zavedený súbor pravidiel, ktorý je v plnom súlade s nastavenou víziou? Sú tieto pravidlá dostatočne pevné na to, aby umožnili konzistentné zavádzanie nových postupov, a zároveň dostatočne flexibilné, aby sa prispôbili rôznorodým a meniacim sa potrebám žiakov?
<p>Využívanie dát a výskumných poznatkov pri zavádzaní zmien</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Aké pomôcky a nástroje môžu učiteľia využiť v triede na to, aby efektívne reagovali na pokrok žiakov? • Aký je prístup školy k systematickému monitorovaniu pokroku a ako škola podporuje učiteľov a vedúcich pracovníkov pri využívaní týchto údajov? • Sú učiteľia a vedúci pracovníci informovaní o najnovšom vývoji a relevantnom výskume v školstve? Dokážu s týmito informáciami kriticky pracovať a aplikovať ich v každodennej praxi? Dostávajú v tomto smere cieleňú podporu zo strany školy?
<p>Využívanie širšieho prostredia a komunity</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Akými konkrétnymi spôsobmi sa môže miestna komunita aktívne podieľať na výučbe alebo ponúknuť žiakom možnosť uplatniť ich poznatky v praxi? • Aké partnerstvá, organizácie alebo siete by mohli pomôcť v profesijnom raste učiteľov a podporiť zdieľanie skúseností medzi nimi? • Akým spôsobom je možné využiť digitálne komunity a online priestor na rozvoj vlastnej praxe a vytváranie nových vzdelávacích príležitostí pre žiakov?

Snahy o zlepšenie kvality výučby sa často sústreďujú na viditeľné, ľahko merateľné aspekty školského prostredia, ktoré sa dajú relatívne jednoducho upraviť. Zmenšiť triedy alebo zlepšiť prístup k technológiám je síce pomerne jednoduché, aj keď finančne náročné riešenie, no to samo o sebe nestačí. Skutočným krokom vpred je systematická podpora pedagogických zručností učiteľov, najmä ich schopnosti reagovať na individuálne potreby a rôzne schopnosti žiakov.

Ak chceme skutočne pochopiť zložitosť výučby, musíme nadviazať aktívnu spoluprácu so všetkými kľúčovými aktérmi, ktorí pôsobia priamo na školách, teda s učiteľmi, vedúcimi pracovníkmi a odborníkmi. Učitelia zohrávajú v tomto procese ústrednú rolu, pretože aktívne riadia svoj profesijný rozvoj a sami najlepšie dokážu posúdiť svoje potreby. Aby však učitelia mohli svoju prax plnohodnotne rozvíjať, potrebujú silnú podporu zo strany vedenia školy. Hlavnou úlohou vedenia školy je tak vytvárať podmienky pre kvalitnú prácu, pretože práve v tomto prístupe spočíva podstata efektívnych vzdelávacích systémov – je kľúčové uznať, oceniť a efektívne využívať odborné znalosti, ktoré v školách už máme.

Hoci sa svet mení rýchlejšie, než stíhame vnímať, poslanie učiteľov zostáva rovnaké: formovať myslenie, hodnoty a budúcnosť mladých ľudí. Učitelia si dnes zaslúžia viac než len uznanie – potrebujú aj dôveru a oporu, aby mohli pripraviť mladú generáciu na svet, ktorý každý deň prináša niečo nové.

Pod'akovanie

práva *Unlocking High Quality Teaching* (Cesta ku kvalitnému vyučovaniu), ktorú vypracovala organizácia Schools+, je výsledkom spoločného a dlhodobého úsilia odborníkov z oblasti politiky, výskumu a školskej praxe.

Naše pod'akovanie patrí viac ako 50 partnerským inštitúciám siete Schools+ ¹ za ich kľúčovú úlohu a prínos pri vzniku tejto správy.

Medzi týchto partnerov patria ministerstvá školstva, regionálne a miestne orgány, organizácie zastupujúce učiteľov a riaditeľov škôl, veľké školské siete, výskumné agentúry a rôzne subjekty venujúce sa rozvoju vzdelávania vrátane filantropických nadácií.

Pod'akovanie patrí aj školám, ktoré svojimi cennými skúsenosťami prispeli k hlbšiemu pochopeniu zložitosti vyučovania. Srdečne ďakujeme učiteľom a riaditeľom viac než 150 škôl zo 40 krajín, ktorí sa aktívne podelili o svoje poznatky a skúsenosti v oblasti výskumu a inovácií a zapojili sa do aktivít zameraných na rozvoj ich pedagogickej praxe a kompetencií.

Správa čerpá aj z poznatkov odborníkov na vyučovanie a učenie. Neformálna skupina odborníkov pod vedením Jenni Ingramovej (Oxfordská univerzita) poskytla pri jej príprave strategické poradenstvo a pripravila podkladové dokumenty pre kľúčové kapitoly 2 až 6. K hodnoteniu a preskúmaniu vedeckých dôkazov o pedagogických postupoch prispelo aj 26 odborníkov z akademickej sféry a vzdelávacích organizácií a ďalších 17 akademikov a organizácií poskytlo kvalitatívne vstupy týkajúce sa samotnej koncepcie postupov a ich dôkazovej sile.

Samotnú správu pripravili Andreas Schleicher a Yuri Belfali pod vedením Anny Pons. Autorský tím tvorili Lawrence Houldsworth a Anna Pons, s cennou podporou od Pauly Maríe Rodríguez Sánchez. Na prípravu, vypracovanie a prezentáciu správy dohľadala Noelle Geller a v oblasti komunikácie poskytovala dodatočnú podporu Rachel Linden.

Iniciatíva Schools+ bola realizovaná ako spoločný projekt Riaditeľstva pre vzdelávanie a zručnosti OECD a Centra pre rozvoj OECD.

¹ Medzi zúčastnené organizácie, ktoré prispeli k vzniku správy, okrem ministerstiev a miestnych orgánov, patria aj tieto kľúčové medzinárodné a vzdelávacie inštitúcie, nadácie a siete: Aga Khan Foundation (Schools 2030), Council of British International Schools, Creative Schools Program, Digital Promise, Education Endowment Foundation, Education International, Edutopia (George Lucas Educational Foundation), European School Heads Association, European Schoolnet, Eutopia, Global School Leaders, Global Schools Forum, HundrED, International Baccalaureate, International Confederation of Principals, Jacobs Foundation, Keller Education, LEGO Education, Magis Qualis, Networks of Inquiry and Indigenous Education (Britská Kolumbia, Kanada), OBESSU, Osvitoria (Ukrajina), Red de Escuelas Líderes - Fundación Minera Escondida, Fundación Educacional Arauco, Fundación Educacional Oportunidad, Fundación Chile, El Mercurio, Results for Development (SALEX), SUMMA (Laboratory of Education Research and Innovation for Latin America and the Caribbean), T4 Education, Teach for All, Transcend Education, UNESCO, Varkey Foundation, WVOB a World Federation of Associations of Teacher Education.

Osobitné poďakovanie patrí kľúčovým osobám, bez ktorých by táto správa vôbec nevznikla: Bathylle Missika, Priscille Boiardi, Esme Stout a Lucovi Soussanovi, a tiež Leile Loupis. Projekt v jeho počiatočných štádiách podporili aj Robert Marcin Dorczak a Young Chang.

Sme tiež veľmi vďační za cennú spätnú väzbu, ktorú poskytli naši kolegovia z Riaditeľstva pre vzdelávanie a zručnosti OECD: Nóra Révai, Hannah Ulferts, José Manuel Torres, Christa Rawkins, Melissa Mouthaan, Catharina Gress-Wright, Jonathan James, Camilla Stronati, Jason McGrath a Cassie Hague.

Na úplný záver by sme chceli poďakovať všetkým, ktorí sa na vzniku správy podieľali. Osobitné poďakovanie patrí LEGO Foundation a Jacobs Foundation za ich finančnú podporu. Kompletný zoznam všetkých prispievateľov nájdete v plnom znení správy.

Plné znenie správy spolu s ďalším súvisiacim obsahom:

**Ministerstvo školstva,
výskumu, vývoja a mládeže Slovenskej republiky**
Černyševského 50
851 01 Bratislava

Telefón: +421 2/59 374 111
E-mail: podatelna@minedu.sk

**MINISTERSTVO
ŠKOLSTVA, VÝSKUMU,
VÝVOJA A MLÁDEŽE
SLOVENSKEJ REPUBLIKY**